

A csobánkai Macska-barlang.

1 szövegábrával.

Írta: BEKEY IMRE GÁBOR.¹⁾

Csobánka pestmegyei község festői szépségű vidékének egyik igen érdekes természeti jelensége a Macska-barlang, vagy a hogyan az ottani szerbek nevezik, a Mačka jama. A barlangnak valószínűleg a csobánkai szerb nép adta a macska nevet, de hogy mi okból, azt kikutatni nem tudtam. A környékbeli vörösvári sváb nép Mucka-lochnak nevezi, amely a macska szó elferdítése, nem pedig a mücken (szúnyog) szóból származik.

Ez a barlang a hegyoldaltól alárohanó csapadékvizeket nyeli el. Az egész Pilis hegyvidék területén ilyen természetű viznyelőt eddig csak hármat ismerünk. A második a közeli Hosszúhegy vonulata mentén Pilis-szentkereszt közvetlen közelében a Szurdok sziklás szakadéokban fekszik. Ezen a szakadékon egy kis patak vonul végig, amely vizének egy részét itt veszíti el. JORDÁN KÁROLY dr. és néhány társa évekkal ezelőtt a patak vizének elvezetése után a meder fenekén látható üregbe behatoltak ugyan, de a csatorna rendkívül szűk volta és a fejük fölött gáttal elzárt patak vize betörésének veszélye miatt merész vállalkozásukat kénytelenek voltak csakhamar félbeszakítani. A harmadik viznyelő Üröm község közelében a Rókahegy alatt van.

A Macska-barlang Csobánkától $\frac{3}{4}$, Pilisvörösvártól $1\frac{1}{2}$ óra járásnyira, a Ziribár hegy délkeletre húzódó, három részre oszló lejtős ágának középső kis és nagy ága közötti mély bevágás tövében fekszik. Sűrű bozótok között, megtévesztően elrejtve, egy keletkezőfélben levő töbör 2 m mély tölcserét és e mögött a Macska-barlang tátongó nyílását találjuk. A nép ősméri fekvését, de alig akad közöttük egy-kettő, aki bepillantott volna titokzatos sötét mélységébe. Ha valamelyik közülök félelmét leküzdve be is merészkedett a barlangba, annak legmélyebb részébe azonban nem juthatott, mert oda alkalmas felszerelés nélkül a legügyesebb mászóképeség sem elegendő. A nép ezért nem is tud róla bizonyosat, csak azt híreszteli, amit gazdag fantáziája alkotott. Nem csoda tehát, hogy a hány ember, annyiféle fölvilágosítást ad a barlang terjedelméről, sőt tudósainkat is félrevezették valótlan adatok bemondásával azok, akik azt állították, hogy a barlangot teljesen átkutatták. Ez okból

¹⁾ A kivonatban közölt cikk felolvasatott a Barlangkutató Szakosztály 1914. évi január 12-én tartott ülésében.

az irodalomban a Macska-barlangról helyes és megbízható adatokat nem találhatunk. KOCH ANTAL dr. is a csobánkai kőbánya volt bérlőjének bemondása alapján azt írta az 1872. évi Földtani Közlöny I. évfolyamában, hogy a barlang seholsem alacsonyabb 4 és nem magasabb 16 méternél, azután mintegy 40 m mélységben a barlang iránya folyvást meredek lejtősen „délnek“ tart, de csak 6 méterig lehet még jönni, továbbá, hogy a barlang alsó terméből, amelynek átmérője 20 m és magassága 12 m, a bérlő kötelek segítségével még 120 m mélységre ereszkedett le anélkül, hogy feneket ért volna. Ezek a valótlan adatok azután THIRRING

1. ábra. A Macska-barlang bejárata. BEKEY I. G. felvétele.

GUSZTÁV dr. „Budapest környéke“ című művébe is bekerültek, úgy hogy igen széles körben terjedtek el.

Eltekintve attól, hogy a barlang sohasem volt ily mélységű, sőt feneketlen, már a „Barlangkutatás“ 1913. évi 3. füzetében a bajóti Öregkő barlangjairól írt cikkemben rámutattam azokra a nehézségekre, amelyek sokkal kisebb mélységeknek kötélhágcsóval való megmászásánál is jelentkeznek, valószínűtlen tehát, hogy bárki ily nagy, 24 emeletnyi mélységbe csupán kötélén lábfekezéssel lebecsátkozhatnék és onnan akár önerőből, akár külső segítséggel is, egyedül csak kötél igénybevételével ismét fölszínre juthasson.

A valótlan adatok kiküszöbölése céljából kötelességet vélek tehát teljesíteni, mikor kutatásaimról és fölméréseimről beszámolok.

A Macska-barlang nyílása a felszínen oligocaen korú homokkő rétegen keresztül át van törve, folytatása pedig az ezalatt nyugvó dachstein mészkőben képződött.

A barlang bejárata aknaszerű, 4 m mélységben azonban a hegyfelé északkeleti irányban gyenge lejtéssel csarnokszerűen kiképződik. A csarnok nyílása 5 m széles, magassága ugyanott 2 m, de ez néhány lépés után egy lezuhant kőtuskó közelében 1·4 méterre csökken, majd ismét magasodik, úgy hogy állva haladhatunk a jobbról balra ferdén lejtő, cseppkőkéreggel bevont, sikos, vizmosott kövek között. A nyílástól számított 15 méternyire a fenék padszerűen 1·5 m mélyre letörik. A barlang ezen a helyen teremszerűen kibővül, mennyezete 5 m magas, szélessége 7 m. A fenék itt is jobbról balra lejt és ezen a helyen évekké ezelőtt egész terjedelmében hatalmas, vizzuhataghoz hasonló rendkívül szép cseppkő kéreggel volt bevonva, de ezt a közeli kőbányában dolgozó munkásnép vandálmódon teljesen elpusztította, úgy hogy csak a szemközti falon látható még ennek a kéregnek egy megmaradt csekély töredéke.

A szemközti aláhajló falon túl az eliszapolt folyosó 10 méternyire terjed még előre azután két ágra oszlik. A barlang hossza idáig 30 m.

Az elágazás helyén a jobboldali falon közép magasságban egy kerek és egy, a feneket érő hosszúkás nyílás látható, amelyek két, fölfelé terjedő kéményen át egymással korrespondálnak és egy 7 m magas keskenyedő üregbe vezetnek.

A baloldali fal tövében egy nagy mélységet sejtető üreg tátong felénk. A lebocsátott kutatólámpa egy tekintélyes terjedelmű kupolaszerű termet világít be és 9 m mélységben ér feneket. A kiöblösödő falak miatt úgy a lebocsátkozás, mint a följövetel csak kötélhágcsóval történhetik. Az ingásba jutó kötélhágcsón csak szédülésmentesek ereszkedhetnek a magas iszapréteggel fedett két részből álló alsó terembe. A terem elülső része a 7 m átmérőjű és 10 m magasságú kerek kupolacsarnok, a hátsó rész a nyugat-keleti irányban kiképződött 2·5 m magasságú és 5 m széles mellécsarnok. Ennek végében a lejtőssé váló iszapos fenék tölcserűen besüppedt, jelezve ezzel, hogy az idetóduló víztömeg legnagyobb része hol tűnik el a mélyebben fekvő rétegek felé. A teremnek ebbe a részébe a beomlással fenyegető tölcser miatt csak kötélbiztosítással ajánlatos lépni. Egy kis víznyelőtölcser a kupolacsarnok közepén is látható, amely azonban a besodort és ideszorult galyakkal teljesen eltömődött.

Esős időben nemcsak az alsó kupolacsarnok teljes egészében a mennyezetig, hanem még a barlang felső része is jól láthatóan több méter

magasságig vízzel van borítva. A barlang száján csakis a fölötté elhúzódó meredek sziklás völgyből alárohanó vizek tódulhatnak be, nem pedig a barlang előtt elterülő alacsonyabb szintű réteken és szántóföldeken összegyűlő csapadék is. A barlang nagyobb vízmennyiségek elvezetésére nem is alkalmas, mert a betódult víz csak napok múltán szivárog el a földalatti csatornákon át és így ha az előtte elterülő síkterületnek nem volna más lefolyása, az ott összegyülemlő vizek hetekig poshadnának, ami a valósággal ellenkezik.

A barlang teljes hossza az alsó terem hátulsó részének végeig 36 m.

Uj adatok a Hidegszamosi csontbarlang faunájához.

Irtta: KORMOS TIVADAR dr.

A kolozsmegyei Gyalu község közelében, a Hideg Szamos völgyében levő csontbarlangot és faunáját első ízben (1891-ben) dr. KOCH ANTAL egyetemi tanár ismertette.¹⁾ Ez a barlang, vagyis helyesebben sziklaodú különösen a benne talált s a kolozsvári egyetem geo-palaeontologiai intézetének gyűjteményében őrzött szép *Ibex*-maradványok révén vált közismertté.

Koch gyűjtései e barlang pleistocaenkorai üledékében a következő faunát eredményezték:

Capra ibex L. fossilis (= *Ibex carpathorum* KOCH).

Caprella rupicapra L.

Bos sp. indet.

Canis lupus L. (= *spelaeus* GOLDF.)

Canis vulpes L. fossilis.

Arctomys bobac SCHREB.

Cricetus frumentarius L.

Arvicola terrestris L.

Ezen a kis faunán kívül megemlíti még Koch, hogy kisebb-nagyobb, izületi végükön megrágott madárcsontokat is talált, melyek azonban egyelőre nem voltak meghatározhatók.

Legutóbb, Kolozsvárt jártomban siettem megragadni a régen keresett alkalmat, hogy a Hidegszamosi barlangból kikerült csontokat megtekintsem, annál is inkább, minthogy OROSZ ENDRE apahidai igazgató-tanító és buzgó ősrégész innen származó újabb csontlelettel örvendeztetett meg.

¹⁾ DR. KOCH ANTAL: A hidegszamosi csontbarlang ismertetése. Értesítő az erd. muz. egyl. orvos-természettud. szakosztályából. II. Természettud. szak. XIII. köt. I. füz. 1—12. l. 3 táblával (Kolozsvár, 1891.)

Die Macskahöhle bei Csobánka.

Mit 1 Abbildung im ungarischen Text.¹⁾

Von: EMERICH GABRIEL BEKEY.

Eine sehr interessante Erscheinung der malerischen Umgebung von Csobánka (Komitat Pest) ist die Macskahöhle (Katzenhöhle) oder wie sie von den dort ansässigen Serben genannt wird: Mačka jama. Die deutsche Bevölkerung wieder nennt sie Mucka-Loch was jedenfalls vom Worte „mačka“ nicht aber von „Mücke“ stammt.

Die Höhle verschlingt die von der Bergeslehne herabstürzenden Niederschlagswässer. Im ganzen Pilisgebirge sind bisher bloß drei solche Sauglöcher bekannt. Außer der Macskahöhle befindet sich eins in der unmittelbaren Umgebung von Pilisszentkereszt, in der felsigen Szurdok-Schlucht.

Die Macskahöhle liegt $\frac{3}{4}$ Stunden weit von Csobánka, an der SO-Lehne des Ziribár-Berges am Fuße eines tiefen Einschnittes. In dichtem Gestrüpp versteckt befindet sich hier ein in Entstehung begriffener Trichter und hinter diesem die klaffende Öffnung der Macskahöhle. Die Lage der Höhle ist der Bevölkerung bekannt, ihr Inneres hingegen wurde bisher nie erforscht. Über letzteres sind beim Volke die phantastischsten Annahmen verbreitet, die auch in die Literatur eingedrungen sind.

Um diese abenteuerlichen Daten zu berichtigen, will ich hier die Resultate meiner eigenen Untersuchungen und Vermessungen vorlegen.

Die Mündung der Macskahöhle befindet sich in eozänem Kalkstein, die Höhle selbst aber in dem darunter liegenden Dachsteinkalke.

Die Mündung ist schachtförmig, in 4 m Tiefe jedoch setzt sie sich in eine sanft abfallende, gegen Nordost streichende Halle fort. Die Mündung der Halle ist 5 m breit und 2 m hoch, alsbald vermindert sich die Höhe auf 1·4 m, später jedoch wird die Halle wieder so hoch, daß sie aufrecht stehend passiert werden kann. 15 m vom Eingang ist die Halle $1\frac{1}{2}$ m tief abgebrochen, hier weitet sie sich saalartig aus, sie ist 5 m hoch und 7 m breit.

30 m von der Mündung entfernt gabelt sich der Korridor in zwei Äste, hier sind an der rechten Wand zwei Öffnungen zu sehen, die durch zwei nach aufwärts gerichtete Schlote miteinander korrespondieren und in eine 7 m hohe, sich allmählich verschmälernde Höhlung führen.

¹⁾ Erklärung der Abbildung:

Fig. 1. Eingang zur Macskahöhle. Aufgenommen von E. G. BEKEY. (Siehe im ungar. Text S. 134.)

Am Fuße der linken Wand gähnt uns eine Höhlung entgegen, die große Tiefen vermuten läßt. Die herabgelassene Lampe beleuchtet einen ansehnlichen kuppelförmigen Saal, dessen Sohle sich in 9 m Tiefe befindet. Der Abstieg kann nur mittels Strickleiter erfolgen und erfordert unbedingt Schwindelfreiheit. Herabgelangt sieht man, daß der Saal aus zwei Teilen besteht; der vordere Teil ist eine runde Kuppelhalle von 7 m Durchmesser und 10 m Höhe, der hintere Teil eine wohl verlaufende 2·5 m hohe und 5 m breite Halle. Am Ende derselben ist die allmählich abfallende, verschlammte Sohle eingesunken, hier verschwindet der größte Teil der einstürzenden Wassermengen. Ein kleiner Trichter befindet sich auch in der Mitte der Kuppelhalle, doch ist er gänzlich verstopft.

Bei Regenwetter ist nicht nur die untere Kuppelhalle bis zum Plafond, sondern auch der obere Teil der Höhle bis auf mehrere Meter Höhe mit Wasser angefüllt. In die Höhle vermögen nur die in der darüber befindlichen Felsenschlucht herabstürzenden Wassermengen einzudringen, übrigens ist die Höhle ja zur Ableitung von größeren Wassermassen gar nicht geeignet, da das eingedrungene Wasser erst nach Tagen versickert.

Die Gesamtlänge der Höhle beträgt bis zum hinteren Ende des unteren Saales 36 m.

Zur Fauna der Knochenhöhle im Kalten-Szamos-Tal.

Von Dr. T. KORMOS.

Die pleistozäne Fauna der in der Nähe der Ortschaft Gyalu (Komitat Kolozsvár) im Kalten-Szamos-Tal liegenden Knochenhöhle wurde zuerst im Jahr 1891 von Prof. Dr. ANTON KOCH untersucht und beschrieben.¹⁾ Diese Höhle, oder Felsnische ist seitdem besonders der von hier stammenden schönen *Ibex*-Reste wegen, welche in der geopalaeontologischen Sammlung der Universität Kolozsvár aufbewahrt werden, allgemein bekannt geworden.

Die Aufsammlungen des Herrn Prof. Koch haben seinerzeit aus dieser Höhle folgende Fauna geliefert:

¹⁾ Prof. Dr. ANTON KOCH: Eine neue Knochenhöhle im Kalten-Szamos-Thale. Revue über den Inhalt des Értésítő. Sitz. Ber. d. Medic.-Naturw. Sect. d. Siebenbürg. Museumsvereins. II. Naturwiss. Abth. XVI. B. I. H. p. 75. Mit Taf. I—III. Kolozsvár, 1891.